

דו"ח פעילות לשנת תשע"ג ספטמבר 2010 - אוגוסט 2011

לחברי העמותה ולידידי המדרשה,

שנת 2010-2011, תשע"א, פתחה בפני המדרשה ערוצי פעילות חדשים וייצבה את מצבה הכלכלי. הדו"ח להלן מציג את הפעילות המגוונת שהתקיימה במהלך שנה זו:

1. **מערכת החינוך הפורמאלית** – פעילות ב-51 גני ילדים, 48 בתי ספר יסודיים ועל יסודיים עם מורים, תלמידים, יועצים ומנהלים. הפעילות מתקיימת בשיתוף פעולה עם משרד החינוך, כולל אגף השתלמויות עובדי הוראה ויועצים ומחלקות חינוך עירוניות.

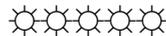
בשנת הלימודים תשע"א, המדרשה זכתה במכרז של משרד החינוך: 25/6.2010 – חינוך לאזרחות ודמוקרטיה בבתי ספר יסודיים, ובמסגרתו התקיימה פעילות חינוכית במחוזות תל אביב ודרום. הפעילות תמשך גם בשנת הלימודים הבאה תשע"ב, 2011-2012.

2. **ארגונים חברתיים, מכללות ומוסדות תרבות, חברה וקהילה** – התקיימו פעילויות משותפות, השתלמויות הכשרה והעשרה לצוותי חינוך והדרכה, לסטודנטים ולבני נוער ב-14 ארגונים ומוסדות.

3. **פיתוח וכתובת תוכניות חדשות** – במהלך שנה זו פותחו 2 ערכות לימודיות חדשות לגילאי גן הילדים וכן נכתבו 12 תוכניות לימודים לבתי הספר, בחלקן הרחבה של תוכניות קיימות וחלקן חדשות.

4. **מרחב מקוון** – הוקמה קבוצת דיון חדשה בפייסבוק הפתוחה לכלל שמטרתה מאבק בתופעות הגזענות. בנוסף, קמה בשנה שעברה קבוצת מדרשת אדם בפייסבוק לעדכונים והעברת מידע לחברי העמותה ולארגונים עמיתים.

5. **פעילות בינלאומית** – השנה התקיימה פעילות בהיקף מצומצם. עיקר המאמץ הושקע ביצירת תשתית לפרויקטים עתידיים במשותף עם ארגונים עמיתים פלסטינים, גובשו מספר תוכניות בבקשות למימון של קרנות שונות. אנו מקווים שבשנה הבאה אחת מהן או יותר תיושמה.

פעילות במערכת החינוך הפורמלית

איזור דרום:

גני ילדים - "צעדים ראשונים בדמוקרטיה"

התוכנית מתקיימת בגני ילדים בקרית גת ובמספר ישובים בדווים, מזה שמונה שנים ברציפות במימון קרן ון-ליר מהולנד. בתשע"א התכנית הורחבה וכללה 49 גנים – 27 גנים יהודים ו-22 גנים בדווים, כ-2,000 ילדים ו-115 גננות וסייעות:

גני ילדים בקרית גת:

הפעילות התקיימה בכל 27 גני החובה בקרית גת, כולל שני גנים של החינוך המיוחד (כ-1,250 ילדים וכ-60 גננות וסייעות). יישום התכנית בכל גני החובה בעיר סייע להידוק הקשר עם העירייה ומשרד החינוך - המפקחות מעורבות בנעשה בגנים, העירייה שותפה במימון הכשרת הצוותים החינוכיים. הפעילות כללה הדרכה פדגוגית וליווי פרטני לכל גן ליישום התכנים ולבחירת הצרכים וההתאמות הנדרשות, וכן התקיימו השתלמויות העשרה לגננות והסייעות, כולל הגננות המחליפות. כל גן וגן קיבל מהמדרשה "מארז פעילות" שכלל ערכות המחשה, ספרים וחומרי יצירה המיועדים ליישום התכנים בגן.

הנושאים בהם התמקדו השנה: הזכות השווה לשונות, הכרת הזהות השונה של כל אחד, בחינת אפשרויות למפגש בין שונים וקבלת השונה. הושם דגש על חיבור מתמיד של הסוגיות העולות דרך תכני הלימוד לאירועים ולמצבים מחיי היומיום של הילדים. בחלק מהגנים הורחב תהליך הלמידה לפרק שעוסק ביצירת הסכם הוגן, במסגרתו למדו הילדים על שיתוף פעולה, הרצון בחירות אישית מול הרצון בשייכות לקבוצה וחיים משותפים בחברה.

השנה לראשונה פותחו שתי ערכות לימודיות חדשות בהקשר מועדים מיוחדים בלוח השנה, והתכנים שולבו בפעילות הגן:

"יש לי משפחה מיוחדת ושונה" – תכנית ליום המשפחה הכוללת הפעלות, סיפורים ומשחק טריוויה קלפים בנושא השונות בין ובתוך משפחות. בתכנית הושם דגש על פעילות שתשתף את ההורים ביום המשפחה הנחגג בגן. התכנית זכתה לתגובות נלהבות הן מהגננות והן מההורים.

"סביבה במחשבה תחילה" – תוכנית ליום איכות הסביבה המציעה פעילות לילדי הגן בנושא החינוך הסביבתי על בסיס ערכי היסוד הדמוקרטיים – כבוד לזולת ולסביבה, שוויון וקבלת השונה, הזכות לחיים של המינים השונים, סולידריות, אחריות סביבתית-חברתית ועוד.

בתום שנת הפעילות, ביולי 2011 התקיימה בירושלים השתלמות ל-40 גננות וסייעות, נציגות כל הגנים, בנושא "רב-תרבותיות בחברה דמוקרטית", שהיה רלוונטי מאוד עבורן.

גני ילדים בישובים הבדווים:

התקיימה פעילות ב-22 גנים בישובים: כסייפה, רהט, חורה, אל-עאסם, אבו וואדי, תל אלמלאח, תל כסיף, דריג'את. בפעילות משתתפים – 850 ילדים ו-55 גננות וסייעות. קיים קשר הדוק עם מפקחות הגנים במשרד החינוך, המשבחות את התכנית, ועם ראשי מחלקות החינוך במועצות וברשויות המקומיות הבדואיות.

הפעילות כללה ליווי והדרכה פרטנית לגננות ולסייעות בכל אחד מהגנים במהלך השנה ליישום והתאמת הנושאים לצרכים הרלוונטיים לכל גן, וכן השתלמויות הכשרה והעשרה. באפריל 2011

התקיימה בבאר שבע השתלמות ל-40 גננות שהתמקדה במיומנויות הנחייה ליישום התכנית בגנים. הפעילות השנה אפשרה לילדים ללמוד לקבל את השונה ולהבינו, להביע רגשות בעקבות אירועים אקטואליים קשים המתרחשים סביבם, להתמודד עם קונפליקטים ולהשתמש בשפת הדמוקרטיה ככלי לפתרון סכסוכים בבית ובגן.

במקביל לערכות החינוכיות החדשות שפותחו עבור הגנים היהודיים, הוכנו גם שתי ערכות חדשות לגנים הבדואיים בהתאמה תרבותית ולשונית:

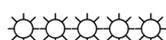
"יש לי משפחה מיוחדת ושונה" – בחברה בדווית חוגגים את יום האם ולא את יום המשפחה, ולכן התכנית התמקדה בתפקיד האם במשפחה תוך התייחסות לשאר בני המשפחה. הגננות והסייעות השתתפו בהשתלמות קצרה לקראת יישומה בגן. יום האם/המשפחה שנחגג בגנים עם ההורים היווה חידוש בשל השתתפות האמהות בפעילות ועורר התרגשות רבה ותגובות נלהבות של כל המשתתפים.

"סביבה במחשבה תחילה" – הוכנה ערכה חינוכית הכוללת סיפור והפעלות ליום איכות הסביבה בהתייחס לסביבה הייחודית של הישובים הבדווים. התכנית תיושם בגנים בשנת הלימודים הבאה תשע"ב.

פעילות חינוכית עם תלמידים בתי ספר יסודיים בקרית גת:

במסגרת המכרז לחינוך לאזרחות ודמוקרטיה (מכרז 25/6.2010), של משרד החינוך יושמה תכנית המדרשה "מועדים לאזרח", המציעה פעילויות במועדים בעלי משמעות דמוקרטית בלוח השנה העברי, הדתי, הלאומי והאזרחי; ומאפשרת למידה ממוקדת סביב מושגים וערכים דמוקרטיים והומניסטיים שאותו מועד מזמן. המועד שנבחר לפעילות היה – יום העצמאות. הסדנאות לתלמידים ולמחנכות עסקו בהיכרות עם מגילת העצמאות של מדינת ישראל ובהבנת המושגים והעקרונות העומדים בבסיסו.

בתכנית השתתפו שלושה בתי ספר יסודיים: **משואה, בגין, ואפרים בן דוד**, שש כיתות ה' (שתי כיתות בכל ביה"ס) הפעילות תמשך גם בשנה"ל הבאה, תשע"ב והיא תורחב גם לישובים הבדואים.

חינוך לדמוקרטיה בירושלים

הפעילות בירושלים מתקיימת בעיקר הודות לתמיכתה של **הקרן לירושלים**.

בתי ספר וגני ילדים יהודים

ממ"ד יסודי תורני, פסגת זאב – תוכניות המדרשה מתקיימות בבית הספר מזה שש שנים ברציפות בפעילויות מגוונות של הכשרה והעשרה למורים והמחנכים. התוכניות ששולבו במהלך השנים עסקו בנושאים: עקרונות הדמוקרטיה בחיבור לערכים ומקורות יהודיים, קידום תהליכים דמוקרטיים בביה"ס ובניית חברת ילדים פעילה, פתרון סכסוכים, איכות סביבה ודמוקרטיה, חגים ודמוקרטיה. גם השנה התקיימה הדרכה רציפה למחנכות וליווי יישום התוכנית בכל כיתות ביה"ס וכן, התקיימו פגישות קבועות עם צוות ההנהלה המורחב (רכזות ויועצות).

יסודי קורצ'אק – זו השנה השלישית לפעילות המדרשה בביה"ס המתמקדת בפעילות מועצת תלמידים על-פי דגם שנבנה בתהליך הדרגתי בהתאם לחזון הבית ספרי. בשנה הראשונה התקיימה השתלמות למורות, וניתן ליווי לצוות הניהול ולמועצת התלמידים. בשנה השנייה נבנתה תוכנית העוסקת בנושא מהות החוק בדמוקרטיה, התקיימה השתלמות למורות וניתן ליווי ליישומה בכיתות. השנה – תשע"א, הושם דגש על כינון אמנה בית ספרית שתגובש במשותף על ידי תלמידים, מורים, הנהלה והורים. התקיימה חשיבה מחודשת על מבנה מועצת התלמידים, ומספר הנבחרים.

הפעילות כללה – ליווי לצוות ההנהלה; הדרכת תלמידים חברי המועצה; השתלמות למורות בנושא זכויות בדמוקרטיה וליווי יישום הלמידה בכל הכיתות.

יסודי לוריא לאומנויות – זו השנה השנייה בה המדרשה מכינה תוכנית חדשה המיושמת כחלק מתוכנית הלימודים בבית-הספר. בתש"ע הוכנה תוכנית בנושא "פתרון סכסוכים" והתקיימה השתלמות לצוות המורים והמחנכים. השנה, פותחה תוכנית העוסקת בערך "נתינה", תוך התאמה ללוח השנה העברי ובשילוב קטעי מדרש, טקסטים מהספרות הקלאסית והפעלות שונות. התקיימה השתלמות לצוות המורים ולאחר מכן ניתן ליווי פרטני למחנכות ביישום והטמעה של התכנים בכיתות. הורי בית-הספר אשר נחשפו לתוכנית התרשמו מאוד מעומק העשייה והלמידה ועודכנו על-ידי המחנכות בטקסטים ובפעילויות אליהם התוודעו התלמידים.

הכנת תלמידים למפגשים בין-תרבותיים: זוהי פעילות חדשה, שהיוזמה לקיומה עלתה כצורך של פרויקט אחר, שהמדרשה מלווה מזה שש שנים במוזיאון ארצות המקרא, במסגרתו תלמידים מבתי ספר יסודיים יהודים וערבים מגיעים למוזיאון למפגש עמיתים. התברר כי רוב הילדים, משני הצדדים מגיעים למפגשים ללא הכנה לקראתם, מלווים בתחושות שליליות כלפי הצד השני. לבקשתם המדרשה קיימה סדנאות הכנה בשני בתי ספר יהודים לתלמידים והשתלמות הכנה למורות של כיתות אלו, בדגש על שונות וקבלת השונה והדרכה כיצד ללוות מפגש כזה. במקביל, מנהלת התוכנית של מוזיאון ארצות המקרא בהדרכת מדרשת אדם, הכינה את המחנכות והתלמידים מבתי הספר ערבים לקראת המפגש. בתי הספר שהשתתפו הם: **יסודי פולה בן גוריון** - הכנת המחנכות ותלמידי כתות ד' למפגש עם תלמידי ביה"ס ג'בל-מוכאבר; **יסודי הניסוי** - הכנת המחנכות ותלמידי כתות ג' למפגש עם תלמידי ביה"ס אום טובא.

תיכון מקיף גילה - הפעילות מתקיימת מזה שש שנים ברציפות בשיתוף המחלקה לחילופי נוער של עיריית ירושלים ומטרתה הכנת משלחות מבית הספר לקראת מפגש עם בני נוער באירופה. השנה, תלמידים מכיתות ח', התכוננו לקראת כנס בין לאומי בגרמניה בנושא מפגש בין תרבויות, אליו מגיעים בני נוער מכל רחבי אירופה, מארצות השוכנות לחופי הים התיכון וממזרח אסיה.

גני חובה ממ"ד פסגת זאב – זו השנה החמישית ברציפות שהמדרשה מכשירה את הגננות והסייעות של שני גני החובה בתוכנית "צעדים ראשונים בדמוקרטיה". הגננות מאוד מחויבות לתוכנית והן פיתחו תכנים רלוונטיים ועכשוויים לחי הגן והתוכנית הועשרה במקורות ספרותיים חדשים.

גננות ירושלים – לראשונה התקיימה בירושלים השתלמות לגננות וסייעות ממ"מ וממ"ד להקניית מושגי יסוד בדמוקרטיה בשיתוף מנח"י, מפקחות משרד החינוך, ומנהלת מרכז הפסג"ה, הלמידה כללה גם היכרות עם כלים יישומיים והדרכה פרטנית בגנים.

בתי ספר ערביים במזרח ירושלים

בשנת הלימודים הקודמת השתתפו מורים ומחנכים מ-10 בתי ספר בהשתלמויות בשלושה נושאים מרכזיים – לימוד ויישום עקרונות הדמוקרטיה בבית הספר; דיאלוג חינוכי ותרבות של זכויות; איכות הסביבה ודמוקרטיה. השנה, בשיתוף וביוזמת מחלקת החינוך העירונית (מנח"י) פותחה ונלמדה תוכנית חדשה בתשעה בתי ספר ערביים בשם: **"תפקיד לכל תלמיד"**. מטרת התוכנית ליצור חברת ילדים פעילה, אשר תעודד מעורבות, מחויבות ואחריות חברתית. התכנית בכללותה זכתה למשוב חיובי ביותר – כל בתי הספר הביעו את רצונם להמשיך בה בשנת הלימודים הבאה. מחלקת החינוך בעיריית ירושלים מעוניינת להרחיבה לבי"ס נוספים. התכנית מציעה דגמים שונים ליישומה המבוססים על שני עקרונות מרכזיים:

1. עקרון השוויון בין כלל התלמידים בבית הספר באשר לאפשרות לקחת חלק בפרויקט, להשפיע על הפעילות ולהיות שותפים בחשיבה ובעשייה בנושאים שונים הרלוונטיים לבית הספר;

2. עקרון השותפות של כלל התלמידים בפרויקט, הן במידת ההשתתפות שלהם בחשיבה והן בקבלת ההחלטות במסגרת הצוותים אליהם ישתייכו.

בשלב הראשון של התכנית בכל בית ספר התקיימה השתלמות מורים בת 30 שעות שהתמקדה בלמידה של הנושאים הבאים: מהי שותפות? מהי שותפות שווה? מהו שוויון? מהי אחריות קבוצתית ואישית? זכויות וחובות ועוד. במהלכה נחשפו המורים לדגמים האפשריים של ביצוע התכנית בבתי הספר.

השלב השני של התכנית מתמקד בבחירת הפרויקט וביישומו – בכל בית ספר הוקדשו שעות רבות להדרכת המחנכות והמורות בהעברת התכנים בכיתות וליווי ביצוע הפרויקטים בבית הספר. כל בית ספר בחר ליישם את הדגם הנכון לו וליזום פרויקטים בהתאם לצרכיו וליכולותיו. לדוגמה: עיצוב סביבה בית-ספרית (קישוט אמנותי, גינון, ניקיון ועוד), תלמידים חונכים תלמידים (סיוע בשיעורי בית, עזרה בלימוד מקצועות מסוימים, קריאת ספרים עם תלמידים צעירים), טקסים וחגיגות בית ספריות (העלאת הצגה, יום ספורט רב-גילאי, יום מורשת תרבותית, טיולים ועוד).
בתי הספר שהשתתפו בתכנית:

יסודי לבנות שועפט - המדרשה מקיימת פעילויות עם התלמידות והכשרת מורות בביה"ס, זה שש שנים ברציפות. בשל גודלו של ביה"ס, המונה כאלף וחמש מאות תלמידות, לא ניתן לשתף את כולן בתכנית "לכל תלמיד-תפקיד" ועל כן הוגבלה לכיתות הגבוהות של היסודי ולכל כיתות חטיבת הביניים. בעקבות הפרויקטים שהתלמידות יזמו השתנתה האווירה בביה"ס, התקיימו שיתופי פעולה בין הבנות כולל כאילו עם צרכים ייחודיים, נוצר שיח רב גילאי שוויוני ומכבד בין התלמידות ועם הצוות החינוכי.

יסודי א' לבנים שועפט – המדרשה חזרה השנה לקיים פעילות בבית הספר לאחר הפסקה בת שלוש שנים (התקיימה בו פעילות בשנים 2004-2008). ביי"ס השתלב בתכנית בהתלהבות, ונוצרו פרויקטים בית ספריים מגוונים ביותר, כשהתלמידים בוחרים בעצמם (ולא המורות עבורם) במה להשתתף ואת מה לבצע. המורות הופתעו מרמת המעורבות והמחויבות של התלמידים ביישום התפקידים שלקחו על עצמם.

יסודי סילוואן – המדרשה מקיימת השתלמויות מורים בביה"ס מזה שנתיים. ההשתלמות בתכנית "תפקיד לכל תלמיד" הביאה ליצירת פרויקטים בית ספריים רבים ומגוונים, כולל שיתוף אמהות בחלקם. הפרויקטים אפשרו לתלמידים להפגין יכולות שונות ולא רק לימודיות, נוצרה אוירה חיובית של יצירה ושיתופי פעולה רב-גילאים.

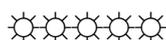
יסודי בנות אלטור – זו השנה הראשונה שביה"ס משתתף בפעילות עם המדרשה בתוכנית: התכנית "תלמיד לכל תפקיד" הועברה בסמסטר שני כהשתלמות למורים ולכן השלב היישומי שלה – פרויקטים בית ספריים - נדחה לשנת הלימודים הבאה.

יסודי אום ליסון – זו השנה הראשונה שביה"ס משתתף בפעילות עם המדרשה. זהו ביי"ס מעורב לבנים ובנות שהשתלב בתכנית בהתלהבות. נוצרו פרויקטים בית ספריים מגוונים ביותר, כשתלמידים בוחרים בעצמם (ולא המורות עבורם) במה להשתתף ואת מה לבצע.

חט"ב אחמד סאמה אלתורי – זו השנה הראשונה שביה"ס משתתף בפעילות עם המדרשה. ביה"ס הנמצא בשכונה במצב כלכלי-חברתי קשה ביותר, השתלב באופן נלהב ביותר בתוכנית. מעורבות ההנהלה והמורים בביצוע הפרויקטים הביאה ליישום בהצלחה מרובה, הוקדשה מחשבה כיצד לשלב את כל התלמידים, הוקצו שעות ומשאבים וכן התקיימה תערוכת סוף שנה ברחבת העירייה להצגת עבודות התלמידים.

יסודי בנות אלתורי – זו השנה הראשונה שביה"ס משתתף בפעילות עם המדרשה. הצוות החינוכי וההנהלה הקדישו שעות ומשאבים בקידום ויישום הפרויקטים הבית ספריים. האווירה בביה"ס

השתנתה לטובה, רמת האלימות ירדה, התקיימו שיתופי פעולה בין הבנות כולל כאילו שסבלו מהדרה מתמשכת, נוצר אימון של הצוות ביכולות המגוונות של התלמידות ולא רק הלימודיות. **מלאויה יסודי לבנות, העיר העתיקה** – זו השנה הראשונה שביה"ס משתתף בפעילות עם המדרשה. התכנית התקבלה בהתלהבות וביצוע הפרויקטים הבית ספריים התקיים בהצלחה מרובה, כולל יצירה תרבותית של מלאכות מסורתיות בהשתתפות האמהות. צוות המורות התמודד עם נושא שונות ושוויון – דגש הושם בהשתלמות המורות על העצמת תלמידות מוחלשות וקידומן. **יסודי לבנים, צור באחר** – שנה שנייה בפרויקט עם מדרשת אדם. בשנה קודמת התמקדו בתכנית "איכות סביבה ודמוקרטיה". התכנית "תלמיד לכל תפקיד" הועברה בסמסטר שני כהשתלמות למורים ולכן השלב היישומי שלה – פרויקטים בית ספריים - נדחה לשנת הלימודים הבאה.

פרויקט עירוני רב-שנתי - "הרצליה חווה דמוקרטיה"

זו השנה ה-11 ברציפות שהמדרשה מפעילה תכניות לימודים בכל בתי הספר בהרצליה, ביוזמת ובמימון העירייה. להלן פירוט הפעילויות השונות בשנת הלימודים 2010-2011, תשע"א:

בתי ספר יסודיים

השתלמויות העשרה לצוותים חינוכיים התקיימו ב-14 בתי ספר יסודיים, ניתן ליווי ליישום התכניות עם התלמידים וקודמו תכנים במסגרת ועדות היגוי עירוניות בנושאים הבאים:

1. שילוב שפת הדמוקרטיה בתהליך ההוראה של מקצועות ליבה ובנייה של יחידות לימוד המותאמות לכל אחת משכבות הגיל בבית הספר היסודי. נכתבו שש תוכניות לימודים שנתיות הבנויות על פי רצף יחידות לימוד חודשיות, כל אחת מתמקדת בשני עקרונות דמוקרטיים מרכזיים. התוכניות משלבות פעילויות המדגישות את הקשר שבין העקרונות הדמוקרטיים למועדים וחגים יהודיים ואוניברסאליים ולאקטואליה.

2. המשך הטמעת תכנית המדרשה "ניהול דיאלוג פדגוגי, חברתי ורגשי בשפה אזרחית" מהשנה שעברה, בבתי הספר היסודיים, בהתאם לרפורמת "אופק חדש". תכנית הדיאלוג הפדגוגי מקדמת באמצעות הכשרת המורות, תהליך שיוביל לכינון מרחבי דיאלוג שוויוניים ויוצרי שינוי בין הקבוצות השונות בבית הספר.

3. קונגרס וירטואלי דמוקרטי – מתקיים בכל שנה במסגרת "שבוע הדמוקרטיה" ומופעל על ידי מרכז התקשוב בפסג"ה וצוות הפורטל העירוני בשיתוף עם צוות המדרשה. השנה עסק הקונגרס בנושא גלישה בטוחה באינטרנט. המדרשה היתה אחראית לקביעת תכני הדיונים, ולגיבוש הנושאים מרכזיים: חברות וקשרים בין אישיים; חופש ביטוי וגבולותיו ברשת; הזכות לפרטיות והזכות לזהות ברשת. התלמידים דנו בדפי פייסבוק המציעים חרם על תלמידים והלחצים החברתיים האדירים המופעלים עליהם להצטרף לדפים אלה; פחדים ודילמות בנוגע לקשרים עם אנשים ברשתות החברתיות ובאתרי המשחקים; ברצון לשמירה על פרטיות אל מול הרצון לשתף הורים בפעילות הוירטואלית ועוד. השתתפו כל כיתות ד'–ו' בעיר ונציגי תלמידים מחטיבות הביניים. התארחו בו אנשי ציבור כמו ראש העיר וסגניתה, מנהלת אגף החינוך, נציגי איגוד האינטרנט הישראלי וחברות היי-טק, מפקחים ומנהלים.

4. צוותי היגוי לבתי הספר היסודיים – המדרשה קידמה את שילוב שפת הדמוקרטיה בתהליכים חינוכיים ופדגוגיים שונים, והציעה דגשים להתבוננות דמוקרטית על תהליכים אחרים. לדוגמה: הצוות קיים דיון בשילוב תלמידים בעלי לקויות למידה והדגיש את חשיבות השילוב לאור עקרון השוויון, מימוש הזכות לחינוך והיחס ההוגן כלפי תלמידים אלה כקבוצת מיעוט. כן, השתתפה

המדרשה בצוות היגוי דיאלוג שמטרתו היתה לגבש את הדרכים לקידום דיאלוג מורה-תלמיד בבתי הספר במרחבי המפגש השונים בין מורים ותלמידים.

5. צוות עיר - נציגי המדרשה נטלו חלק בדיונים של צוות זה הכולל את ההנהגה החינוכית של העיר, בתהליכי העצמה של תלמידים במסגרת חברת הילדים. בדיון ניתן ביטוי לעקרונות דמוקרטיים מרכזיים כמו שיתוף שווה של תלמידים ומימוש זכותם לבטא את דעותיהם ולהשפיע בנושאים מחיי בית הספר. המנהלות הציגו דגמים של חברת ילדים דמוקרטית שפותחו במשך השנים, הציגו את הרציונל בבסיס הפיתוח והאופן בו מסגרת חברת הילדים מממשת אורח חיים דמוקרטי בבית הספר.

בתי ספר על יסודיים

תכנית "דיאלוג דמוקרטי" בתיכון היוכל ובמפתן ארז - התכנית כללה השתלמויות לצוותי המורים, ליווי ועדת דיאלוג הכוללת יועצות, פסיכולוגיות ומנהלים. הנושאים הותאמו למאפייני הגיל, תוכנית הלימודים, אירועים אקטואליים ונושאים חברתיים שונים כגון: קליטת תלמידים בבית הספר בכתה י' ופרידה בכתה יב', ימי הורים, ציונים והערכות, המסע לפולין ועוד. השנה בהתייחסות לנושא המרכזי, שנת השפה העברית, הוצעה שפה המשלבת בין הייעוץ הפסיכולוגי והשפה האזרחית הדמוקרטית. בסוף השנה הוצג מודל השילוב בין השפות בכנס פסיכולוגים ארצי.

מפתן ארז – הצוות החינוכי למד את המשמעויות הדמוקרטיות של תהליכים פדגוגיים המתרחשים בבית הספר, הגדרות שונות של ידע והקשר ביניהן לבין תהליכי הדרה חינוכיים, הקשר בין תהליכי הדרה לבין הישגים לימודיים של תלמידים ובעיות התנהגות. אופני ההוראה משתנים בהתאם למסקנות הדיונים.

תיכון היוכל – ההשתלמויות למורים מתקיימות בכל אחת מהשכבות בנפרד: י', יא' יב'. כל השתלמות מלווה את אירועי בית הספר ואת תהליכי הדיאלוג המתקיימים. התחומים בהם דנים במסגרת הדיאלוג שונים מבין שכבות הגיל: הערכות וציונים, ימי הורים, טיולים, הכנה לצה"ל, תוכנית לשוויון בין המינים ועוד.

בימת דיון עירונית לתלמידים מבתי הספר העל יסודיים:

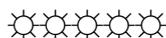
המדרשה הכינה והנחתה שני דיונים אקטואליים בהשתתפות תלמידים ומורים מבתי הספר: **"עובדים זרים"** – יום עיון בהשתתפות כ-200 תלמידים ואנשי חינוך התקיים בבית הנוער העירוני. בחלקו הראשון של היום התקיים דיון בקבוצות של 20 משתתפים, בסוגיית העובדים הזרים בכלל וזכויות ילדי העובדים הזרים בפרט. בהמשך התקיים פנל בהשתתפות מרצים ותלמידות כולל בתלמידים זרים. האירוע הסתיים בהחלטה ברוב קולות שאין לגרש את ילדי העובדים הזרים שנולדו בארץ. כמו כן, הוכנה ערכת סדנאות לפעילות בכיתות בעקבות יום העיון, לתלמידים בחינוך העל יסודי.

"פדיון שבויים" – בהקשר לדיון הציבורי בעניין החייל השבוי גלעד שליט - יום עיון בהשתתפות כ-100 תלמידים מהחטיבות והתיכונים, התקיים בפסג"ה העירונית. בתחילה היתה הרצאה בנושא פדיון שבויים בהיסטוריה של מדינת ישראל, והתקיימו דיונים בקבוצות קטנות בסוגיות כמו: האם שחרור שבויים פוגע בביטחון? כיצד צריכה המדינה לנהוג בשבוייה? האם יש קשר בין המוטיבציה לשירות צבאי משמעותי ליחס המדינה לשבויים? האם יש מקום לדיון ציבורי בסוגיית החזרת שבויים? כיצד יש לנהוג במשפחות השבויים (מהן הזכויות המגיעות להם?) ועוד. יום העיון הסתיים בפנל תלמידים בו הוצגו מסקנות הדיונים בקבוצות, והתקיים שיח עם הקהל.

אומ"ה – סימולציה של החלטות היסטוריות באו"ם

זו השנה השנייה להפעלת התכנית בהשתתפות תלמידים ומורים מ-6 תיכונים ונציגים מ-3 שלוש חטיבות ביניים. התוכנית עוסקת בחקירה ובשחזור החלטות היסטוריות שהתקבלו באו"ם הקשורים לקיומה של מדינת ישראל. התכנית מאפשרת לתלמידים להכיר את ההיסטוריה של המדינה בדרך חדשה ומקדמת את יכולתם לראות את הבעיות אתן התמודדו המייסדים מזוויות מגוונות ולחשוב באופן חדש על סוגיות מהעבר. הסימולציה השנה עסקה בנושא החלטה 242 של האו"ם שהתקבלה מיד אחרי מלחמת ששת הימים (1967).

1. התלמידים בכל אחד מ-6 בתי ספר בחרו את המדינות אותן ייצגו בדיון - המדינות שהיו חברות קבועות במועצת הביטחון, מדינה שהייתה חברה לא קבועה במועצה וכן מדינה שהשתתפה במלחמה ששת הימים ולא הייתה כלל חברת המועצה.
2. קבוצת תלמידים נבחרה להיות יושבי הראש של הדיונים שינחו את שני ימי הסימולציה. הם קיבלו הדרכה והנחייה נפרדת לניהול התכנית.
3. התלמידים חקרו את הנושא במשך שלושה חודשים. הם למדו על מוסדות האו"ם, על המדינה אותה בחרו לייצג ומצבה בשנת 1967, על הצעות ההחלטה שהמדינה שבחרו הביאה בפני מועצת הביטחון ועל עמדות הפתיחה שלה בדיון ועל יחסה להחלטה לאחר שהתקבלה.
4. לבסוף התקיים כנס תלמידים בן יומיים המדמה את הדיון שהתקיים באו"ם בשנת 1967. הדיונים התקיימו בשתי קבוצות אותם הנחו יושבי הראש ולסיכום התקיים אירוע אליו הגיעו ראש העיר, סגניתה, שגרירים ונספחי תרבות של מדינות ועיתונאים.

פעילות אזור המרכז – תל אביב יפו

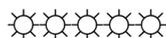
בתי ספר יסודיים - מפגשי תלמידים יהודים ערבים

הפעילות התקיימה במסגרת יישום מכרז משרד החינוך "חינוך לאזרחות ודמוקרטיה" (מכרז 25/6.2010) במחוז תל אביב. תלמידים מ-10 כיתות ה-ו מארבעה בתי ספר יסודיים, נפגשו ליום פעילות משותף **בתערוכה אינטראקטיבית "שונה = שווה" – תערוכה לחינוך לסובלנות, לדמוקרטיה ולשלום**. התערוכה עוסקת בהקניית מושגי יסוד של ערכים הומניסטיים ודמוקרטיים ומעודדת קיום מפגש תלמידים יהודים ערבים. נושאי התערוכה עוסקים בשונות ושוויון, דעות קדומות, אפליה ותופעת השעיר לעזאזל. הפעילות כללה סדנאות, סיור בתערוכה וסיכום בקבוצות מעורבות. לפני המפגש התקיימו סדנאות הכנה חד-לאומיות בבתי הספר. התערוכה מוקמה במרכז פרס לשלום ביפו. בתי הספר המשתתפים היו: יסודי בלפור תל אביב, יסודי אחווה יפו, יסודי מגן תל אביב, יסודי אל-זהרא, יפו.

בתי ספר על יסודיים

הישיבה למדעים ולאמנויות "בר אילן" תל אביב – הרצאה לכלל תלמידי ומורי בית הספר בנושא החינוך לדמוקרטיה.

עירוני ה' תל אביב – הרצאה המתקיימת מזה ארבע שנים ברציפות לקהילת בית הספר - תלמידים ומורים במסגרת טקס קבלת תעודות ומלגות בנושא זכויות לזכר השופטת הניה שטיין.

פעילויות ושיתופי פעולה עם ארגונים ומוסדות

מרכז פרס לשלום – ת"א יפו: מרכז פרס לשלום נענה לבקשת המדרשה לארח את התערוכה – "שונה = שווה" ולקיים במסגרתה פעילות מפגשי תלמידים יהודים וערבים מבתי ספר יסודיים ביפו ותל אביב. בנוסף, שולבו בפעילות בתערוכה 24 קבוצות ספורט ישראליות – יהודיות, ערביות ופלסטיניות, המשתתפות בפרויקט של מחלקת הספורט. המדרשה קיימה פעילות של סדנאות פעילות בתערוכה לקבוצות ספורט הכוללות בנים ובנות (כדור רגל, כדור סל, קריקט), בגילאי 10-15 (כיתות ה'–ט'), בצמדי הישובים הבאים: קרית גת ועין רפא; עין הרים ועין רפא; מועצה אזורית מרחבים ובאני נעים; שדרות ויריחו; קרית גת ויריחו; מקרית גת/שדה יואב ויריחו; ירוחם וסמוע'; שדרות ויטא; באר טוביה ועין רפא; שדרות/דימונה וסמוע'; בנוסף הגיעו ליום פעילות בתערוכה גם 2 כיתות ט' מחטיבת הביניים החדשה בעין רפא.

מכללת לוינסקי לחינוך – תל אביב: המדרשה קיימה השתלמות ל-70 תלמידות המכללה במסגרת הקורס "פיתוח מנהיגות חינוכית: דמוקרטיה והחינוך ההומניסטי". התכנית כללה הרצאות, סדנאות ויום סיור לימודי בהרצליה שנועד להמחיש ולחבר בין הנושאים שהוצגו בהרצאות ובסדנאות לבין יישומם בשטח. נושאי ההשתלמות: חינוך לדמוקרטיה ודמוקרטיה במערכת החינוך, שימוש בשפת הדמוקרטיה כאמצעי חינוכי, יישום החינוך לדמוקרטיה.

כנס שנתי של השירות הפסיכולוגי חינוכי במחוז מרכז: מדרשת אדם פועלת בשנים האחרות ליצירת שפה חינוכית המשלב בין הייעוץ החינוכי, הפסיכולוגיה והחינוך האזרחי. המודל המשלב בין השפות החינוכיות הוצג בכנס שנתי של השירות הפסיכולוגי חינוכי במחוז מרכז, בו השתתפו כ-300 אנשי מקצוע והוא זכה לתגובות נלהבות.

מרכז רבין לחקר ישראל – תל אביב: במסגרת ימי עיון וסדרות חינוך הועברו הרצאות ל-3 קבוצות של קציני חינוך, בנושא מדינה יהודית ודמוקרטיה לקצינים ומפקדים. (תקיימו במרכז רבין ובבה"ד חינוך מסמייה).
המכללה האקדמית בית ברל: הרצאה לפורום סטודנטים להוראה במסלול העל יסודי בנושא מעורבות הורים בבתי הספר. השתתפו כשלוש מאות סטודנטים במכללה.

כנס יפו – במרכז היהודי ערבי יפו: כנס סובלנות ורב תרבותיות במרכז היהודי ערבי. הרצאה והשתתפות בפנל אנשי חינוך ודת העוסקים בחינוך לדמוקרטיה בחברה רב תרבותית.
מכון מופ"ת תל אביב: במסגרת קורס המכון להתמחות של מורים ניתנו הרצאות בנושא: "דיאלוג בינאישי כאמצעי השתקה". בשלוש הרצאות שהתקיימו במכון השתתפו כ-60 מפקחות, מנהלות ומורות וותיקות.

כנס תל אביב יפו לחינוך מתקדם: השתתפות בפנל "דיבור דיאלוגי וחינוך עם פנים אנושיות" בכנס המאורגן ע"י מכללת סמינר הקיבוצים ועיריית תל אביב. הכנס התקיים בתל אביב ונושאו היה "השפה שעושה אותנו".

מט"ח – תל אביב: במסגרת התכנית "אתגרים שבחינוך לדמוקרטיה וחיים משותפים", הוזמנו נציגי המדרשה לקיים פנל בהשתתפות סטודנטים ואנשי חינוך בתחום החינוך לאזרחות.
בית יציב – באר שבע: התקיימה סדרת הרצאות במסגרת מינהל הכשרה ופיתוח מקצועי לעובדי הוראה, של משרד החינוך. ההרצאות נתנו ליועצות ממחוז מרכז, מחוז חיפה ומחוז דרום והן עסקו בנושא – הבניית תפיסות מגדריות בחברה ובתרבות.

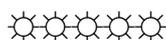
סמינר מנהיגות נוער בדווי – החברה למתנ"סים, 7 ישובים בדוויים בנגב:

במסגרת תכנית מצוינות של החברה למתנ"סים, המדרשה הוזמנה (זו הפעם השלישית) לקיים סמינר בנושא: "זהות ומנהיגות נוער בדווי" ל-180 בני נוער בכיתות י"א'. הפעילות הקיפה 10 קבוצות בשבעה ישובים בדוויים שונים - לקייה, האושלה, אבו קרינאת, חורה, ערעה בנגב, שגב שלום, רהט. כל קבוצה השתתפה ב-3 ימי סמינר מרוכזים ובמהלכן התקיימו סדנאות והרצאות בחמישה נושאים מרכזיים:

1. העקרונות הדמוקרטיים כבסיס למנהיגות המובילה שינוי חברתי בקהילה – זכויות, שוויון, חירות ושייכות, פרט וקבוצה וקידום שיח אזרחי. (העצמת פרטים וקבוצות מוחלשות).
2. בירור שאלת הזהות האישית והזהות הקבוצתית והתמודדות עם דילמות העולות מהן.
3. לימוד שיטות לפתרון קונפליקטים ויישומן.
4. סוגים של מנהיגות בקהילה להובלת שינוי חברתי – מיפוי הצרכים של הקהילה, תכנון הפרויקט, עבודת צוות בשותפות, תהליכי קבלת החלטות דמוקרטית,
5. תכנון פרויקטים בקהילה והתנסות בביצוע – סימולציות והצגת מודלים.

מוזיאון ארצות המקרא: זו השנה השישית שמדרשת אדם שותפה להכשרת צוות מחלקת החינוך במוזיאון. השנה הושם דגש על המיומנויות הנדרשות בתחום המפגש, בקו-הנחיה, שיפור שיתוף הפעולה בין המדריכות וההשפעה לכך על התלמידים, בחינת ההדגשים עבור כל אחת מהקבוצות – היהודית והערבית, אילו תחומי וסוגי אחריות יש לכל מדריכה לגבי התהליכים הקבוצתיים של הנפגשים, האם צריכה להיות חלוקת אחריות שווה, האם וכיצד משתקפים דפוסי היחסים בין המדריכות ביחסים בין התלמידים במפגשים.

מוזיאון פעיל עין יעל: נכתבה תכנית בנושא "הסביבה של הדורות הבאים" הקושרת בין איכות סביבה לערכים דמוקרטיים, בשיתוף צוות ההדרכה של עין יעל. התוכנית מותאמת לבתי ספר יסודיים המעוניינים לעסוק בנושא. בנוסף התקיימה השתלמות קצרה לצוות המוזיאון, יהודי וערבי, במטרה להכשירם לקראת קייטנה זו לאומית במקום.

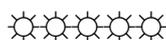

פעילות בינלאומית

השנה, התקיימה פעילות מצומצמת עם שני ארגונים גרמניים שפנו למדרשה ביוזמתם וביקשו להכיר וללמוד את התכניות ויישומן בשטח. עיקר המאמץ הושקע ביצירת תשתית לפרויקטים עתידיים במשותף עם ארגונים עמיתים פלסטינים, בשמירת קשר עם ארגונים שעבדנו איתם במהלך השנים. נכתבו וגובשו מספר תוכניות כבקשות למימון שנשלחו לקרנות שונות. אנו מקווים שבשנה הבאה אחת מהן או יותר תיושמה.

ארגון עתיד גרמניה ישראל - אוניברסיטת ברלין The German- Israeli Future Forum - נציגי המדרשה הוזמנו להשתתף בכנס שהתקיים בברלין שעסק בנושא זיכרון השואה בקהילות רב תרבותיות. נציגי המדרשה הרצו והעבירו סדנאות.

בי"ס נלסון מנדלה, ברלין גרמניה – תלמידים ומחנכות מבית ספר בינלאומי זה השתתפה ביום עיון במדרשה ללמוד ולהכיר את תכניה וכיצד מיושמים במערכת החינוך בישראל.

חשיפה באמצעי מדיה שונים

קבוצת דיון בפייסבוק של המדרשה – "כן ולא – כן לכבוד האדם ולא לגזענות".

פרויקט חדש שמטרתו – לעודד פעולה חינוכית וחברתית כדי להיאבק בתופעות הגזענות וההסתה בחברה הישראלית באמצעות הרשת החברתית פייסבוק. הדיונים מתקיימים בליווי מומחים מתחומי חינוך, משפט, חברה, היסטוריה, תקשורת ועוד. הקבוצה החלה את פעילותה ביום הבינלאומי למאבק בגזענות - 21.3.11 ומאז הועלו לדיון נושאים רבים בליווי כתבות ותגובות. עיקר המאמץ היום הוא להרחיב את מעגל המשתתפים מקרב הצעירים.

נושאי הדיונים עד כה הם: כיצד יש להתמודד עם גילויי הגזענות במרחבים שונים של חיינו: גילויי גזענות של ראשי ערים ואנשי ציבור בצפת, בנצרת? גילויי הגזענות במגרשי הספורט; האם חוק הנותן קדימות בתעסוקה ליוצאי צבא הוא גזעני? האם המלחמה בגזענות צריכה להתחיל כבר בגן? עד כמה מדיניות רב תרבותית המעודדת שימור קיצוני של המסורת של כל עדה ועדה מעודד גזענות? דיון בחוק האוסר על סלקציה במועדוני הביילוי; חוק ועדות הקבלה לשובים - מתי מיונים הם לגיטימיים ומתי לא? זהות לאומיות וגזענות – האם הלאומיות מקדמת או מונעת גזענות? מה הקשר בין שני המושגים? כיצד בא הדבר לביטוי בהגדרת הזהות של אזרחיה של מדינת ישראל שאינם יהודים?

בימים אלו בהם מתקיימת המחאה החברתית, אנו מעבירים דיווח בקבוצת הפייסבוק על פעילותן של קבוצות גזעניות במתחם ומבקשים את התייחסותם של חברי הקבוצה.

משרד החינוך - שתי תוכניות לימודים של המדרשה באתר משרד החינוך

"אין קצת דמוקרטיה: טיפוח תרבות דמוקרטית ואזרחות פעילה" – הצעת תכנית ליחידה השנייה באזרחות לתלמידי כיתות ט'. התכנית משלבת למידה עיונית עם פרקטיקה מעשית ובה שלושה מרכיבים מרכזיים: למידה, בדיקת מציאות חברתית לאור ערכים, ושינוי חברתי. יחידת הלימוד

מאפשרת לקשר באופן מעשי בין הלימודים התיאורטיים לבין המציאות החברתית היומיומית. היחידה מזמנת אפשרות להכשיר את בני הנוער לפעול כשותפים פעילים בחברה האזרחית.

"כן לכבוד האדם ולא לגזענות" – תכנית פעילות בהקשר ליום המאבק בגזענות. התוכנית איננה מתמקדת בתגובה לתופעות הגזענות הקיימות אלא במניעתן, על ידי חינוך להכרה באחר ובכבודו. התכנית כוללת מערך של שש סדנאות ומאמרים נלווים.

פורטל הרצליה – אתר האינטרנט של עיריית הרצליה והפסג"ה: המדרשה הכניסה לאתר זה מספר הצעות לפעילות בתכניות שונות, חלקם מתוך התכנית "מועדים לאזרח" וחלקם בהקשר לתכנית הדיאלוג בבתי הספר ומאמרים שונים שפרסמו בכתבי המדרשה.

"עיניים - כתב עת לילדים – דמוקרטיה, גיליון 129. מאמר של אוקי מרושק "מהו בית ספר המחנך לדמוקרטיה?" פורסם בגיליון שהוקדש לנושא הדמוקרטיה.

הד החינוך, עיתון הסתדרות המורים – חינוך לשלום. מאמר של אוקי מרושק פורסם בגיליון העוסק בנושא: מהו חינוך לשלום וכיצד אפשר לקדמו?

ערוץ 1 המחלקה הערבית – צוות הטלוויזיה צילם את התערוכה "שונה = שווה" של המדרשה במרכז פרס לשלום וראיין את צוות המדרשה ואת המפקחת של בתי ספר הערביים במחוז תל אביב.

ערוץ 23 – השתתפות של אוקי מרושק בתכנית של גל גבאי ביחד עם נימרוד אלוני בנושא הדיאלוג בחינוך וחינוך לדמוקרטיה.

רשת א' בתוכנית שעת חברה של מיקי מירו – ראיון עם אוקי מרושק על האינטרנט וחינוך לדמוקרטיה.

בערוץ 103 בתוכנית של ביילי בסרגליק "להיות ישראלי" – התקיים ראיון עם אוקי מרושק על תוכנית הסימולציה של האו"ם בהרצליה.

עיתונות המקומית באיזור המרכז והרצליה פורסמו מספר פעילויות של המדרשה – ידיעות השרון, קול הרצליה, זמן השרון, העיר.

